

HAARONIN

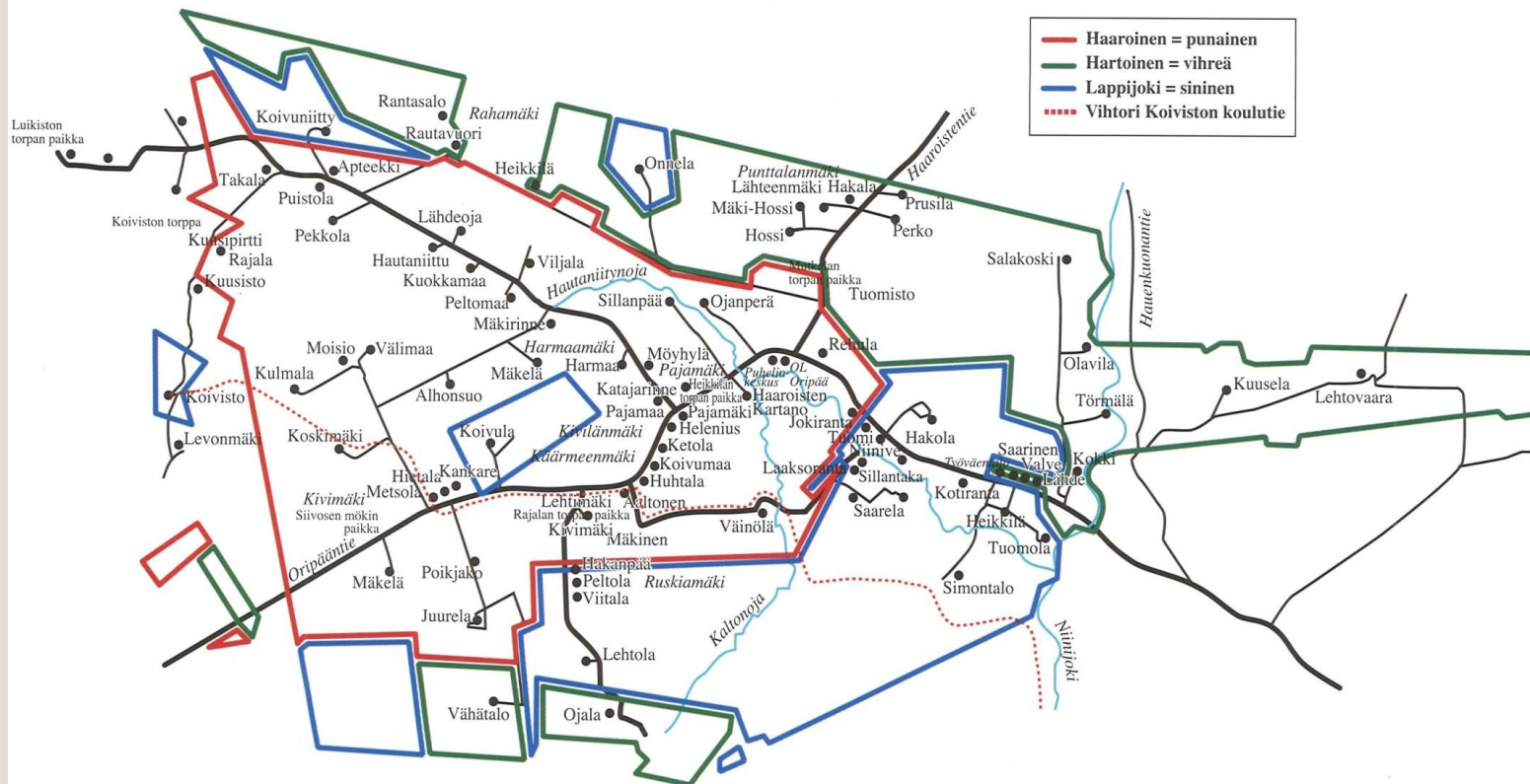
Kyläkeskiviikko 13.3.2013 (Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki)

Suomen maatalousmuseo Sarka
Elsa Hietala

Niinijoen neljänneskunnan pohjoisimmat kylät

- Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki
- Alue asutettu ensimmäisten joukossa Loimaalla
- Liikenteellisesti keskeisellä paikalla
- Yksi Loimaan vanhimmista silloista
- Kestikievari 1600-luvulla
- Viljelyskelpoista maata oli vähän ja verotus kova
- > Talot joutuivat koville ja kruunun haltuun jokainen jossain vaiheessa

Kartta Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen kylistä

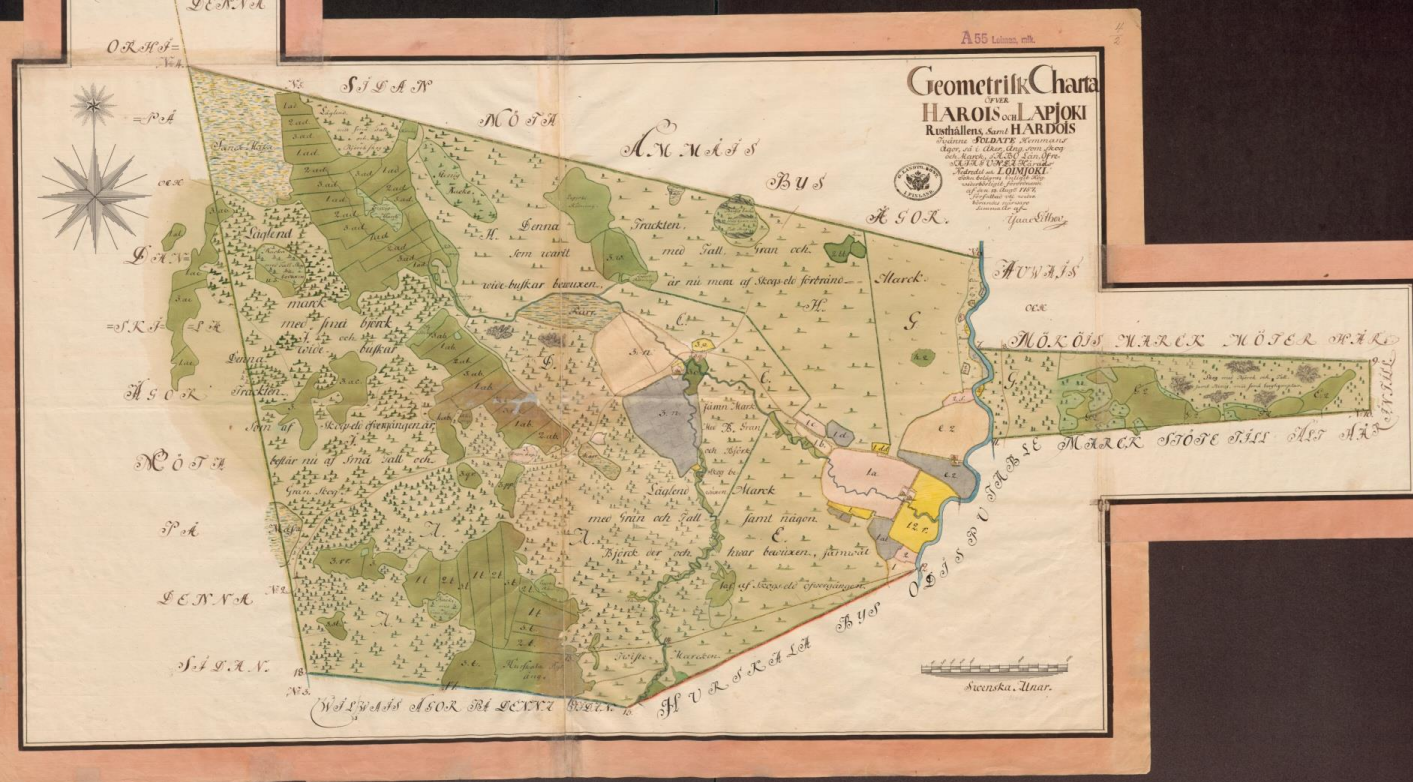
Haaroinen

- Vuonna 1540 kylässä kaksi taloa joiden isännät olivat Martti ja Jaakko
- Jaakon talo oli jonkin aikaa jaettuna 1500-1600 luvulla
- 1624-1658 rusthollina ja jälleen vuoden 1700 jälkeen
- Talot kulkevat suvuissa ja autioituvat välillä, kunnes ne yhdistetään Haaroisten kartanoksi vuonna 1700
- 1700-1748 tilan omistaa kornetti (myöh. everstiluutnantti) Berndt Rehbinder & perilliset
- 1749-1753 professorin vaimo Maria Wallenius
- 1754-1786 professori (myöh. piispa) Jakob Gadolin
- 1787-1797 majuri Johan Fredrik von Willebrandt

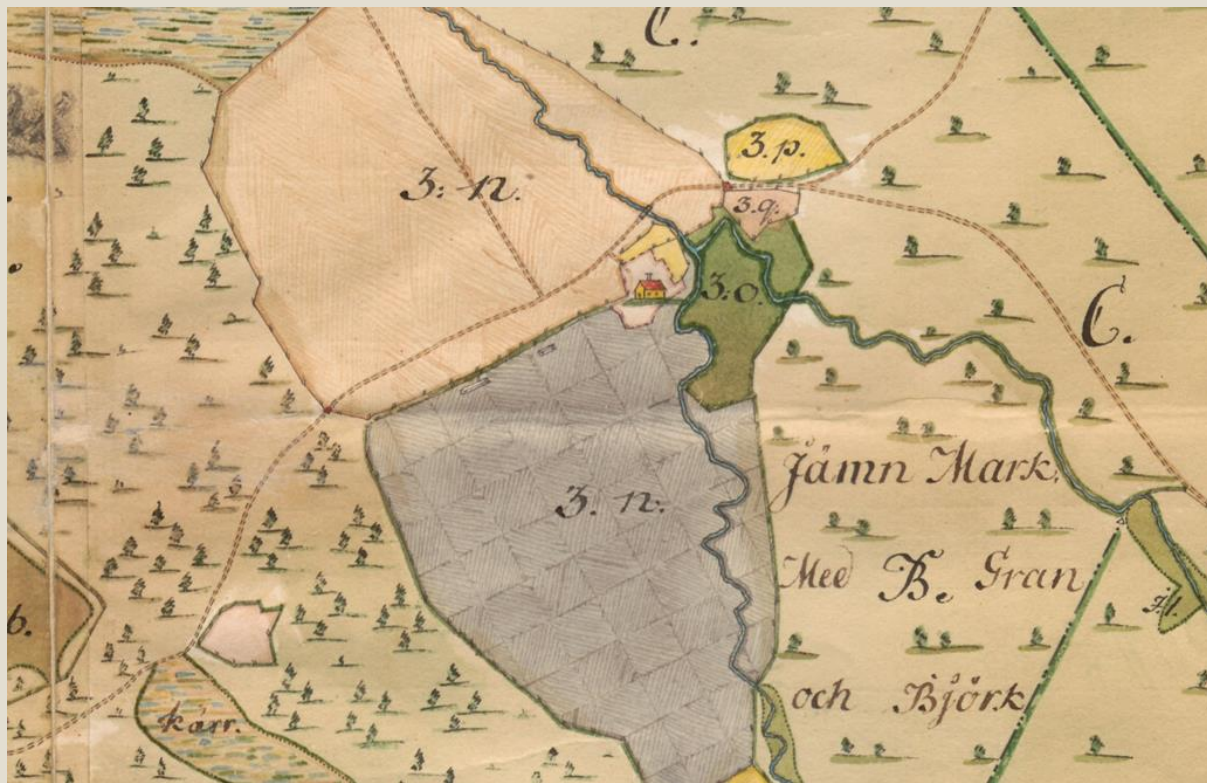
Haaroisten räätälin tapaus

- Haaroisissa toimi 1660-luvulta lähtien pitäjänräätäli Perttu Jaakonpoika (talollisen jälkeläinen, asui kotitalossaan)
- Ajan oloon hyvin varakas mies
- Naapurin palkollinen Heikki Yrjönpoika varasti kulta- ja hopeaesineitä
- Asiaa setvittiin käräjillä ja syylliset saivat hurjat tuomiot

Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen isojakokartta

Haaroisten kartano isojakokartassa

Haaroisten kartano

Haaroisten kartanon omistajat 1800-luvulla

- Maanmittari Didrik Julius Breiholz 1798-1805
- Everstiluutnantti Anders Josef Hästesko 1806-1816
- Hovioikeuden asessori Anders Hornborg ja perilliset 1817-1825
- J.F.Lihr 1826-1840
- Johan Petter Thulin ja perilliset 1841-1888
- Aksel Maurits Nyberg 1888-1910

Haaroisten kartanosta

- Vuonna 1885 erotettiin Väinölän rustholli
- Edistyksellistä maataloustoimintaa
- 1900-luvun alkupuolella pellohehtaareita 350
- Vuoden 1918 lain nojalla irrotettiin neljä torppaa, yhdeksän muuta lohkotilaa, yksi mäkitupa ja lisämaa-alue, yhteensä 236 ha
- 1800-luvun lopulla jonkin aikaa oma meijeri
- Oma saha, jolla toistakymmentä työntekijää
- 1930-luvulla kartanossa maita 165 ha, joista peltoa 108 ha

Haaroinen

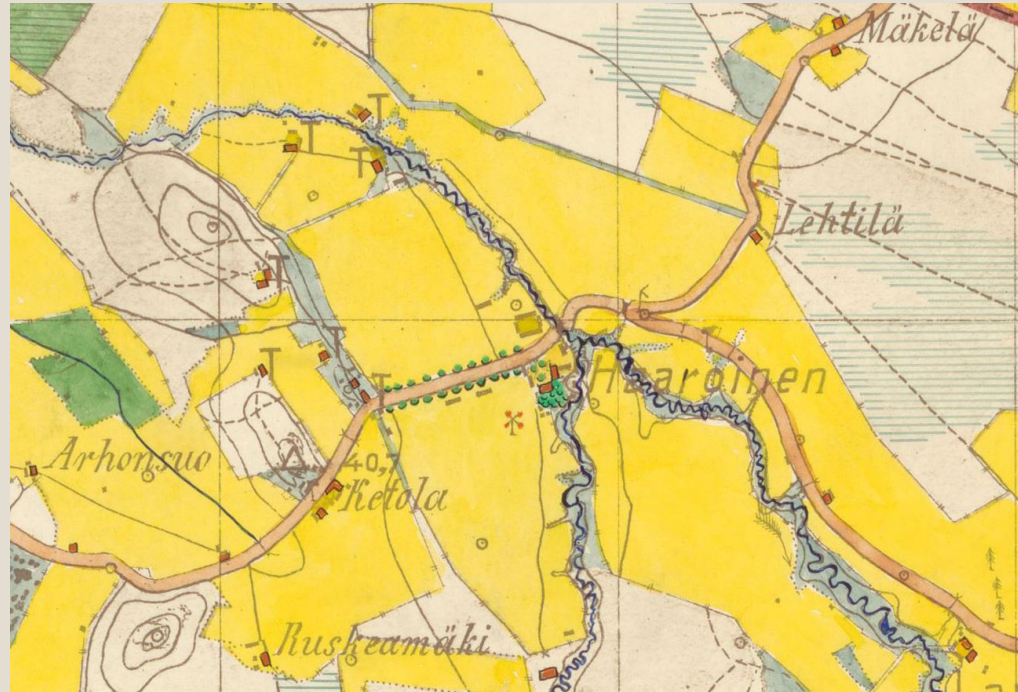
Topparit

1764-1769	1770-1775	1776-1780	1781-1785	1786-1791	1792-1797	1810-1813	1814-1822	1823-1830	1831-1837	1852-1858	1873-1882
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3 kpl 3 kpl 7 kpl 9 kpl 12 kpl 12 kpl 13 kpl

	Heikkilä	Heikkilä	Heikkilä	Heikkilä
Kylmäkoski	Kylmäkoski	Kylmäkoski	Kylmäkoski	
Seppälä	Seppälä	Seppälä	Seppälä	
Mäntylä	Mäntylä	Mäntylä	Mäntylä	
Kulla	Kulla	Kulla	Kulla	
Ojanperä	Ojanperä	Ojanperä	Ojanperä	Ojanperä
Mäkelä	Mäkelä	Mäkelä	Mäkelä	Mäkelä
		Pellonperä	Pellonperä	
Rajala	Rajala	Rajala	Rajala	Rajala
	Luikisto	Luikisto	Luikisto	Luikisto
	Ketola	Ketola	Ketola	Ketola
	Ruskiamäki	Ruskiamäki	Ruskiamäki	Ruskiamäki
Sillanpää	Sillanpää	Sillanpää	Sillanpää	Sillanpää
	Takala	Takala	Takala	Takala
				Pajula
epäselviä				Kivilä
				Koski

Haaroinen venäläisessä topografikartassa vuodelta 1887

Haaroisten kartanon päärakennus puistointeen 1950-luvulla

Kuva kirjasta: Niinijoki ajan virrassa

Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki

Loimaan lehdessä julkaistu tiivistelmä esitelmästä

Äkkiseltään voi tuntua oudolta ajatukselta käsitellä kolmen kylän historia yhdellä kerralla. Jo sarkajaon aikaan Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen kyliä on kuitenkin kohdeltu yhtenä jakokuntana. Kun Loimaan ensimmäistä isojakoa sitten ryhdyttiin tekemään juuri näistä kylistä vuonna 1757, oli luontevaa jakaa maat näistä kolmesta kylästä muodostetun jakokunnan kesken. Kaikilla kylillä on kuitenkin oma taustansa ja oma erilainen kehityskulkunsa.

Haaroisissa oli vuonna 1540, maakirjojen pidon alkaessa, kaksi talonpoikaistaloa. Talojen isännät olivat nimeltään Jaakko ja Martti. Jaakon talo oli jonkin aikaa jaettuna 1500 - 1600 - luvuilla. Talot kulkivat suvuissa ja autioituvat välillä, kunnes ne yhdistettiin Haaroisten kartanoksi vuoden 1700 tienoilla. Tilalla oli 1700 - 1800 -luvulla useita eri omistajia, joista ehkä kuuluisin oli professori (myöh. piispa) Jakob Gadolin. Gadolin antoi kartanon huomenlahjaksi tyttärelleen ja virallisesti seuraavaksi omistajaksi tuli siis tämän mies, majuri Johan Fredrik von Willebrandt. Haaroisten kartanon tiilinen päärakennus, Loimaan vanhin edelleen asuttu rakennus, on todennäköisesti rakennettu kahden edellä mainitun omistajan aikana 1700-luvun lopulla.

Hartoisissa tiloja oli vuonna 1540 kolme, joista kaksi yhdistyi jo ennen vuotta 1600. Kaksi jäljelle jäänyttä tilaa olivat nimeltään Hossa (myöhemmin Hossi) ja Kokki, joiden ensimmäisten isäntien nimet olivat Mats ja Sipi. Kokin tila oli jaettuna jonkin aikaa 1600-luvulla ja molemmat tilat autioituivat, eli joutuivat kruunulle maksamattomien verojen vuoksi, useita kertoja. 1700-luvun alusta olosuhteiden hieman helpottaessa tilat alkoivat tulla paremmin toimeen itseksensä. Hossin talo jaettiin veljesten Matin ja Heikin kesken kahtia 1700-luvun lopussa.

Lappijoen kylässä taloja oli vanhastaan kaksi. Nämä talot olivat ensin kirkon ja sitten kruunun lampuotitiloja, joiden alkuvaiheista ei tämän vuoksi tiedetä kovin paljon. Tilojen lampuoteina toimivat vuodesta 1558 Pentti ja Tapani. Tilat saivat yhteiseksi tehtäväkseen varustaa ratsumiehen kuninkaan joukkoihin ja saivat jatkossa rusthollina helpotuksia veroihinsa. Molemmat tilat jaettiin isonjaon yhteydessä kahtia: Pentin talosta muodostuivat myöhemmät Tuomola ja Heikkilä ja Tapanin talosta Anttila (myöh. Simontalo) ja Jaakkola. Heikkilän tila sijaitsee edelleen vanhalla paikallaan keskiaikaisella kylätontilla ja sitä isännöi Pentin jälkeläisistä polveutuva suku.

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen kuvatietokanta www.sukuhistoria.fi (kirkonkirjat)
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi/digi/> (kirkonkirjat, kartat)
- Maanmittaushallituksen arkisto (kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870
- Niinijoki ajan virrassa. Niinijoen Kyläyhdistys r.y. 2004